

PSICOANÀLISI I SEXUALITAT FEMENINA: UNA LECTURA FEMINISTA

Xerrada a càrrec de **Concepció Garriga**: psicòloga col·legiada 1210, psicoterapeuta psicoanalítica, analista bioenergètica, en formació amb E. Dio, que va tenir lloc el passat 22-3-00, a Ca la Dona.

Per aquesta xerrada em vaig basar en tres autores que considero que són autoritats contemporànies sobre el tema: Emilce Dio Bleichmar¹, Nancy Chodorow² i Jessica Benjamin³.

La psicoanàlisi: A continuació vaig parlar de la importància d'entendre, el que Freud va dir de la sexualitat femenina, per dues raons; a) perquè els mites i fantasmes de la psicoanàlisi impregnen la cultura en general, i la psicològica, en particular; i, b) perquè he trobat evidències, en aquests llibres, que mostren una altra visió de la subjectivitat femenina, molt diferent de com la van dibuixar Freud, Lacan i els seus seguidors. Vaig fer un resum de com la psicoanàlisi freudiana planteja la sexualitat dient que: a) es fonamenta en la biologia; b) que hi ha un sexe únic de base: el masculí; c) que per esdevenir femenina, com a sortida preferida de l'Edip, la nena ha de fer un seguit de moviments que inclouen: abandó de la sexualitat masculina (clítoris) per la femenina (vagina); renúncia del desig de penis mitjançant la reproducció; i passar de la mare (opció lesbiana/ homosexual) al pare (opció heterossexual). Els articles a partir dels que fa aquesta formulació es troben a Freud⁴ (1908) "Tres assaigs per a una teoria sexual. La sexualitat infantil", (1924) "La dissolució del complex d'Edip", (1925) "Algunes conseqüències psíquiques de la diferencia sexual anatòmica", (1931) "Sobre la sexualitat femenina", (1932) "La feminitat" i (1937) "Anàlisi terminable e interminable"

Vaig contestar totes aquestes afirmacions. Vaig discutir que la sexualitat es fonamenti en la biologia (a). La conceptualització de "sistema sexe-gènere" de Money mostra el paper de la interacció de la cultura amb la biologia pel que fa a l'adquisició de la identitat de gènere i al rol sexual. Respecte fa al sexe únic masculí de base (b), el vaig discutir des de la biologia, que mostra precisament tot el contrari; que en absència d'andrògens un embrió, encara que genèticament sigui mascle, es desenvolupa com a femella, i que el penis resulta de l'androgenització del clítoris. També vaig aportar que entendre que la nena és un nen incomplet o modificat, és continuar repetint l'imaginari col·lectiu i històric de la dona com a derivada de l'home: que va sorgir d'una costella... i és repetir la invisibilitat de les dones. També vaig aportar imatges i arguments que mostren que tant el clítoris com la vagina pertanyen a l'aparell sexual de la dona (c). Vaig discutir l'envia del penis, i la reproducció com a única sortida "sana" de l'Edip, a més de proposar la conveniència de parlar de sexualitats, en el sentit de la Chodorow que mostra com cada dona u home particular creen el seu propi gènere i la seva pròpia sexualitat cultural i personal.

Vaig llegir aquesta cita de Chodorow⁵: "els textos psicoanalítics estan minats de dominància masculina cultural i d'assumpcions no qüestionades sobre la normalitat cultural, la conformitat, la funció i la causa biològica"... "la seva comprensió del desenvolupament és poc acurada per quant que presenta una visió del gènere normatiu que no té en compte el paper de l'ordre social, i no problematitza el desig psicològic, la necessitat o la tendència a ser dominant o sumisa; que dóna per descomptada la desigualtat inherent, la jerarquia de rol i la diferent valoració de dos tipus de persones, en relació amb la seva constitució genital; i que tracta a aquells o aquelles que no accepten la desigualtat i la jerarquia com a neuròtiques (les dones que no accepten la feminitat normativa) o perverses (les homosexuals), compromeses en una queixa especial o en un rebuig a acceptar la naturalesa". També vaig constatar que malgrat que aquesta visió ha estat rebutada des de moltes disciplines properes, les principals institucions psicoanalítiques la segueixen repetint sense incorporar-hi les correccions pertinents.

¹ DIO, E. La sexualidad femenina. De la niña a la mujer. Barcelona: Paidós 1997.

² CHODOROW, N.J. Femininities, masculinities, sexualities. London: Free Association Books, 1994

³ BENJAMIN, J. Los lazos de amor. Barcelona: Paidós, 1996

⁴ FREUD, S. Obras completas Madrid: Editorial Bibioteca Nueva. 4ªedición, 1981. 3667pgs.

⁵ Obra esmentada a la nota 2, pg. 60

Vaig aportar alguns dels comentaris que fa Dio en el llibre esmentat a (1) “de fet ja ho va dir la Horney: quan Freud es preguntava què és la feminitat?, en realitat s’estava preguntant com se sentiria un home o un noi sense penis”. Dio continua: “¿Es pot ser psicoanalista i no treballar amb la teoria de l’Edip? És a dir, es pot treballar amb una dona pacient i no sostenir que ha de renunciar a les seves vel·leïtats masculinoides, feministes, histèriques, arcaïques, bisexuals,... totes equiparades en el seu inconscient a posseir un penis per medis il·lícits, per tal de rebre un nen (millor que una nena), que es el que veritablement li correspon? Per, d’aquesta manera travessar l’Edip exitosament. I encara afegeix: “Què té a veure la maternitat amb el plaer sexual? la psicoanàlisi, ¿no està contribuint a l’anestèsia i la frigidesa en imposar una finalitat reproductiva als desigs sexuals de la dona? Per altra banda, com pensem que s’origina i estructura el desig de fill en l’home? No crida l’atenció que la psicoanàlisi no hagi estudiat aquest lloc en la subjectivitat masculina, i que el pare sigui simbòlic, quelcom aliè i estrany?” Dio també mostra extensament les diferències en la legitimació de la sexualitat entre el nen i la nena. També observa la violència associada a la sexualitat.

Vaig aportar la visió de l’adolescència de Gilligan⁶

Vaig considerar que, malgrat tots aquests desencerts, la psicoanàlisi continua essent l’eina més valuosa que tenim per entendre com qualsevol persona particular crea el seu propi gènere i la seva pròpia sexualitat cultural i personal en relació a la seva història psicobiogràfica individual, que, a més, pot presentar qualsevol nivell de patologia del caràcter o neurosi.

NOTA: Per la xerrada que vaig fer vaig escriure 16 pàgines, que vaig lliurar a les assistents. Em sento molt constrenyida per la limitació d’espai de que dispo –6400 caràcters són menys de dues pàgines- per resumir. Ofereixo al text sencer i gratuïtament a les persones que els interessi. Tel: 93 784 11 47. E-mail: concep@conexion2000.com.

⁶ BROWN, L. & GILLIGAN, C. Meeting at the crossroads. Woman’s psychology and girl’s development, Cambridge: Harvard University Press, 1992